

ДОСЛІДЖЕННЯ У ГАЛУЗІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

DOI 10.33287/11205

УДК 343.148(477)

**ВЗАЄМОДІЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ**

INTERACTION OF ANTICORRUPTION AGENCIES IN UKRAINE DURING THE
INVESTIGATION OF CRIMINAL PROCEEDINGS

Галина Муляр

Канд. істор. наук, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Академії праці, соціальних відносин і туризму

Galyna Muliar

PhD in History, Associate Professor, Department of Criminal Law, Process and Criminology, Academy of Labour, Social Relations and Tourism

 orcid.org/0000-0003-2636-0509

 box0007@meta.ua

Олексій Ховпун

Канд. юрид. наук, завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Академії праці, соціальних відносин і туризму

Oleksii Khovpun

PhD in Law, Chair of the Department of Criminal Law, Process and Criminology, Academy of Labour, Social Relations and Tourism

 orcid.org/0000-0002-5753-966X

 crimlaw-chair@socosvita.kiev.ua

Анотація

У статті розглянуто питання налагодження тісної співпраці між антикорупційними органами України під час розслідування кримінальних правопорушень (злочинів) корупційного спрямування. Оцінено вплив та роль кожного суб'єкта, який бере участь у досудовому розслідуванні та судовому розгляді. З'ясовано проблеми доказування на кожній стадії розслідування і судового розгляду та охарактеризовано особливості збирання, фіксації, використання та оцінки доказів. Встановлено, що за умови співпраці можливе відновлення прав та свобод людини, держави у кримінальних провадженнях та притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності.

Abstract

Anticorruption activities are an important part of ensuring the state policy and raising public confidence in state bodies. The issue of the interaction of anti-corruption bodies in criminal proceedings is an important aspect of the functioning of the proper units and, in the future, a full, prompt, comprehensive and impartial pretrial investigation; gathering of evidence (preserving their legal properties), their proper attachment and bringing the perpetrators to criminal liability for corruption offenses (crimes).

The paper deals with the issue of establishing close cooperation between anticorruption bodies of Ukraine during the investigation of criminal offenses (offenses) of corruption. The influence and role of each body participating in the pretrial investigation and trial are assessed. The problem of proof at each stage of investigation and judicial examination is revealed, and features of the collection, fixation, use and evaluation of evidence are described. It is established that under the condition of cooperation, the restoration of human rights and freedoms, states in criminal proceedings and bringing the perpetrators to criminal responsibility is possible.

The identification of problems in establishing an interaction between anticorruption agency is at the forefront of the attention of numerous researchers and practitioners. That is why, in order to solve the problems of the research, there is a need to review the issue, which will help determine the direction for further study of the role of interaction during the pretrial investigation and judicial review of criminal proceedings of a corrupt nature.

The result of the study is the formation of an understanding of the mechanism of interaction between anticorruption authorities in the investigation of criminal proceedings and the introduction of methods in practical activities.

Ключові слова:

корупція, злочинність, розслідування, кримінальне провадження, судовий розгляд, антикорупційні органи.

Key words:

corruption, crime, investigation, criminal prosecution, judicial review, anticorruption authorities.

Інформація про рукопис

Надійшов до редакції:

21.02.2019

Рецензований: 04.03.2019

Подано доопрацьовану версію: 25.04.2019

Прийнятий до друку: 05.05.2019

Вступ

Корупція вважається суспільно негативною проблемою, яка визнана на національному та міжнародному рівні як першочергова до вирішення [1]. Корупційні діяння впливають на суспільство та економіку, а тому зобов'язують державу створювати органи протидії корупції.

О. Бусол наголошує, що протидія корупційній злочинності потребує вивчення умов, в яких формується і реалізовується антикорупційна стратегія в Україні в сучасний період, оцінка політики держави в цьому напрямі, а також виокремлення кримінологічно значущих проблем застосування такої протидії. До загальних напрямів антикорупційної політики ця дослідниця відносить: 1) ефективне запобігання корупції за допомогою звуження поля умов і обставин, що сприяють їй; 2) цілеспрямована довгострокова протидія корупції на всіх рівнях шляхом забезпечення успішного виявлення корупційних дій і невідворотного покарання за них; 3) зменшення мотивації посадових осіб, бізнесових структур та громадян до корупційної поведінки; 4) створення атмосфери суспільного несприйняття корупції [2, с. 33].

Місія антикорупційної політики полягає у максимальному зменшенні рівня корупції, захисту суспільства від загроз, впливу і наслідків корупції, виявлення та усунення причин і умов корупції. У Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» [3] основна мета антикорупційної реформи містить дві перші з трьох вказаних складових ознак корупції в Україні, зменшення втрат державного бюджету та бізнесу через корупційну діяльність, а також підвищення позицій України у міжнародних рейтингах, що оцінюють рівень корупції.

Постійна гонитва за подоланням корупції штовхає на радикальні кроки щодо викорінення цього негативного явища шляхом створення нових органів щодо боротьби з нею. До таких органів, створених державою, можна віднести: Національне антикорупційне бюро України (далі - НАБУ), Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (далі - САП), Національне агентство з питань запобігання корупції (далі - НАЗК), Вищий антикорупційний суд (далі - ВАС) тощо.

Виявлення проблем налагодження взаємодії між антикорупційними органами перебуває у колі уваги науковців та практиків [4-9], які зробили вагомий внесок у дослідження особливостей вивчення явища корупції; встановлення взаємодії антикорупційних органів у кримінальних провадженнях; забезпечення доказування корупційних кримінальних правопорушень (злочинів) на різних стадіях кримінального провадження (досудове розслідування, підготовче провадження, судовий розгляд, апеляційна та касаційна стадії). Проте у взаємодії нових антикорупційних органів наявне чимало проблем, а ситуація не є сталою, тому існує необхідність огляду чинного законодавства, що допоможе визначити проблеми взаємодії під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень корупційного характеру.

Метою дослідження є визначення особливостей взаємодії антикорупційних органів України (Національне антикорупційне бюро, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд, Національне агентство з питань запобігання корупції) під час доказування корупційних правопорушень (злочинів).

При написанні статті використано такі методи дослідження, як: структурно-функціональний аналіз (який досліджує протидію корупційній злочинності в цілому); метод системного аналізу (дослідження співвідношення складових елементів взаємодії діяльності антикорупційних органів); порівняльно-правовий метод (порівняння кримінально-процесуальних норм з іншими нормами).

Результати дослідження

Повноваження нових антикорупційних органів

Закон України «Про запобігання корупції» [10] дає визначенню терміну корупція як використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. Корупційними злочинами відповідно до Кримінального кодексу України (далі - КК) [11] вважаються злочини, передбачені ст.ст. 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені ст.ст. 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 КК.

Для протидії корупційним злочинам в Україні протягом 2014-2019 рр. створено низку спеціалізованих органів.

Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) було створено на підставі Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 р. [12]. Згідно із Законом НАБУ - це державний правоохоронний орган, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Метою діяльності цього органу визначено протидію кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» [13] № 198-VIII від 12 лютого 2015 р. (набрав чинності 04.03.2015 р.) внесено зміни до Закону України «Про прокуратуру» [14]. Відповідно до вищезгаданого Закону у Генеральній прокуратурі України утворюється (на правах структурного підрозділу) **Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП)**.

Відповідно ч. 3 ст. 65 Закону України «Про запобігання корупції» [10] прокурор як спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії корупції, наділений повноваженням щодо внесення подань про проведення службового розслідування з метою встановлення причин та умов, що сприяли вчиненню корупційного пов'язаного з корупцією правопорушення. Саме таким прокурором є прокурор САП.

У свою чергу САП наділена функціями здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням корупційних правопорушень, які вчинили високопосадовці та які становлять загрозу національній безпеці України (такі особи обіймають керівні посади у законодавчих, виконавчих, судових органах влади, є керівниками державних/напівдержавних підприємств), та у випадках коли розмір предмета злочину або завданої шкоди в п'ятсот і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб (ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України, КПК [15]), а також підтримання публічного обвинувачення в суді [16].

Відповідно до Закону України «Про прокуратуру» [14] до основних завдань САП віднесено: 1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення ОРД, досудового розслідування НАБУ; 2) забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування НАБУ кримінальних правопорушень та оскарження незаконних судових рішень на стадії досудового розслідування і судового розгляду; 3) підтримання публічного обвинувачення в суді у кримінальних провадженнях, розслідуваних НАБУ; 4) забезпечення застосування належної правової процедури до кожного учасника кримінального провадження.

Утворення САП зумовлене прагненням суспільства мати ефективний державний антикорупційний механізм кримінального переслідування корупційних злочинів та осіб, які такі злочини вчинили. Необхідність створення САП обґрунтовано в низці міжнародно-правових актів, зокрема і в Конвенції ООН проти корупції [17]. З огляду на міжнародний досвід з організації діяльності ефективних антикорупційних органів, необхідно наголосити також на важливості автономізації САП, гарантування незалежності антикорупційних прокурорів, наділення їх спеціальними повноваженнями у сфері протидії корупції, запровадження спеціальної підготовки кадрів гарантування належного рівня ресурсного забезпечення.

У 2015 р. також розпочало свою діяльність **Національне агентство з питань запобігання корупції** (НАЗК) - центральний орган виконавчої влади України зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. Створення НАЗК передбачено Законом України «Про запобігання корупції» [10]. Це агентство має превентивну функцію, до його повноважень віднесено розкриття будь-якої інформації з приводу фактів корупції чи зловживання посадою державними службовцями.

2 червня 2016 р. Верховна Рада внесла зміни до Конституції, зокрема переписала й ст.125, згідно з ч.4 якої в Україні «можуть діяти вищі спеціалізовані суди» [18]. Того ж дня ухвалено новий закон «Про судоустрій і статус суддів» [18], у ст.31 котрого передбачено, що в Україні діють такі суди. Одним із них мусив стати **Вищий антикорупційний суд** (ВАС), проте його створення триває й на момент написання цієї статті (очікується, що робота суду розпочнеться 5 вересня 2019 року).

У червні 2018 р. набув чинності Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» [20], яким створено ще один антикорупційний орган у системі судоустрою України. Відповідно до Закону ВАС - це постійно діючий вищий спеціалізований суд, завданням якого визначено здійснення правосуддя відповідно до встановлених законом засад та процедур судочинства з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов'язаних із ними злочинів, дотриманням прав свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

Утворення ВАС здійснюється через справедливу та прозору процедуру відбору кандидатів, до якої повинні бути залучені фахівці у цій галузі. При відборі кандидатів основними критеріями виступає добросовісність, професіоналізм та незалежна позиція під час виконання своїх обов'язків. Кандидати пройшли ретельний відбір, передбачений Законом.

Вимогами, які висуваються до особи, що претендує на посаду судді ВАС (окрім передбачених Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [19]), є володіння знаннями та практичними навичками, необхідними для здійснення судочинства у справах, пов'язаних з корупцією та відповідає одній із вимог: 1) стаж роботи на посаді судді не менше 5 років; 2) має науковий ступінь у сфері права та стаж роботи у сфері права щонайменше 7 років; 3) досвід професійної діяльності адвоката, у тому числі щодо представництва у суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше 7 років; 4) сукупний стаж у п.п. 1-3 (професійної діяльності) щонайменше сім років [20].

11 квітня 2019 р. указами Президента України призначено перших 38 суддів ВАС: 27 першої інстанції [21] та 11 Апеляційної палати.[22].

Процедурна взаємодія між антикорупційними органами

Під час проведення досудового розслідування у кримінальному провадженні, яке розслідується НАБУ за процесуальним керівництвом САП, детективи НАБУ взаємодіють із прокурорами САП на стадії досудового розслідування з метою дотримання вимог КПК [15]. Детективи зобов'язані погоджувати низку процесуальних документів, а саме: повідомлення особі про підозру; запит про міжнародну правову допомогу; клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження; клопотання про відсторонення від посади; клопотання тимчасовий доступ до речей та документів та інші. Саме така взаємодія можлива за умови налагодження співпраці між антикорупційними органами.

Взаємодія між САП та НАЗК відбувається шляхом отримання інформації документального формату, проведення спільних заходів, пов'язаних з обговоренням та вдосконаленням антикорупційної політики та розв'язанні проблем, пов'язаних із запобіганням та протидією корупції. НАЗК може виявити та ініціювати проведення досудового розслідування у злочинах, пов'язаних із декларуванням недостовірних відомостей (3661 КК [11]), оскільки перевіряють відомості внесені в податкові декларації.

Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 12 Закону України «Про запобігання корупції» [10] НАЗК надано повноваження з контролю працівників антикорупційної прокуратури через надсилання приписів та отримання пояснень про порушення вимог законодавства щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених антикорупційним законодавством.

Створення ВАС було, зокрема, спрямоване на формування довіри громадян до діяльності незалежного та компетентного органу, який зможе розглядати кримінальні провадження, пов'язані з корупційними правопорушеннями (злочинами), досудове розслідування у яких проводиться НАБУ під процесуальним керівництвом САП, прокурори якої яка в подальшому підтримують публічне обвинувачення. Новостворені антикорупційні органи зіткнулися з проблемою неможливості забезпечення оперативного розгляду справ після направлення обвинувального акта до територіальних судів загальної юрисдикції, розташованих по всій країні, неможливістю дотримання такими судами високих стандартів правосуддя. Саме тому створення ВАС, який розглядатиме кримінальні провадження та протоколи про корупцію такого формату, видається необхідним кроком у ефективній боротьбі з корупцією та стане останньою складовою антикорупційної стратегії України на ряду з НАБУ, САП та НАЗК.

ВАС сприймається як довгоочікуваний орган відновлення порушених прав та прийняття законного рішення у справах корупційного характеру. Ідеєю створення нового суду є необхідність встановити незалежність та неупередженість суддів, гарантувати дотримання засад кримінального провадження у прийнятті рішень стосовно кримінальних проваджень. ВАС стає ланкою, якої не вистачало НАБУ та САП у притягнення осіб, які вчинили корупційні правопорушення (злочини), до кримінальної відповідальності.

Кримінальні провадження, які будуть розглядатись ВАС та розслідуватись НАБУ під керівництвом САП, стосуватимуться: 1) реалізації продукції державних підприємств через підконтрольні компанії-посередники за заниженими цінами; 2) розтрата на користь третіх осіб, розкрадання під час укладання та виконання господарських договорів, які можуть бути фіктивними з самого початку; 3) проведення закупівель за бюджетні кошти чи кошти підприємств державної власності за свідомо завищеними цінами із подальшим оготівкуванням коштів через «офшорні» компанії-нерезиденти; 4) укладення контрактів із завищеними витратами за рахунок участі посередників; 5) виведення коштів через фіктивні фірми; 6) привласнення бюджетних коштів, нові форми конвертації незаконно одержаних безготівкових коштів у готівку; 7) реалізація продукції державних підприємств споживачем через посередників, які на різниці в цінах купівлі і продажу одержують надприбуток, що розподіляється між співучасниками; при цьому за відсутності інших постачальників і за відмови виробника від прямого постачання споживач вимушений купувати продукцію у посередника за завищеною ціною; 8) умисне створення кредиторської заборгованості підприємства з метою його банкрутства; 9) легалізація злочинних дій шляхом неправосудних судових рішень і переоформлення незаконно отриманих активів на інших підставних осіб; 10) незаконне відчуження земельних ділянок; 11) монополізація певних сфер господарської діяльності; 12) забезпечення прийняття незаконних рішень колегіальними органами з метою уникнення персоналізації покарання; 13) лобіювання інтересів на користь інших суб'єктів; 14) провокативні дії правоохоронців під час документування злочинної діяльності; 15) надання видимої законності розкраданням шляхом укладення фіктивних операцій з цінними паперами та інших дій, які можуть мати ознаки корупційного спрямування [20; 23].

Одним із головних аспектів проведення досудового розслідування у кримінальних провадженнях корупційного спрямування є збирання, фіксація та оцінка доказів, на стадії судового розгляду - їх

дослідження. Саме тому важливо розглянути процес доказування на стадії досудового розслідування, підготовчого провадження в суді, судового розгляду, стадій апеляційного та касаційного оскарження.

Процес доказування в стадії досудового розслідування покладається на НАБУ під керівництвом САП. Цей етап вважають стадією кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

На стадії підготовчого провадження суд не збирає нових або додаткових доказів. Оцінка доказів проводиться тільки з точки зору можливості призначення судового розгляду, докази оцінюються з точки зору їх достатності для проведення такого доказу. При закритті кримінального провадження, суд повинен оцінити достовірність доказів. Основне завдання стадії - процесуально та організаційно забезпечити проведення судового розгляду відповідно до положень законодавства. У цій стадії бере участь прокурор САП та судді ВАС, а детектив НАБУ тут участі не бере.

Під час судового розгляду суд зобов'язаний безпосередньо дослідити докази. Участь у такому розгляді беруть судді ВАС та прокурор САП, а також інші учасники кримінального провадження (потерпілий, представник потерпілого, захисник, обвинувачений). Дані моніторингу НАБУ засвідчують, що здебільшого справи НАБУ-САП розглядає судова колегія, внаслідок чого виникають складнощі при визначенні дати та часу наступного засідання [24].

У разі винесення рішення, яке вважається одним із учасників процесу необґрунтованим, є можливість звернення з оскарженням. Суд може дослідити докази, які не досліджувалися судом першої інстанції або якщо вони стали відомі після ухвалення судового рішення, що оскаржується [25].

Принагідно зауважимо, що Конституцією України [18] у ст.ст. 126, 129 закріплено положення щодо незалежності судової влади та її підкорення виключно закону. Вплив на суддю у будь-який спосіб забороняється. Суддя є незалежним суб'єктом та повинен справедливо, неупереджено та своєчасно розглядати кримінальні провадження. Відтак, норми Конституції України [18] та КПК України [15] дають підставу для виділення в діяльності судової влади, крім виключної функції правосуддя, ще й контрольної функції у кримінальному процесі.

Обговорення

Утворення в Україні нових антикорупційних органів (інститутів), що мають різні повноваження і водночас зобов'язані працювати спільно під час кримінальних проваджень, спрямоване на реалізацію антикорупційної політики. Проведений аналіз нормативно-правових документів засвідчує, що їхні повноваження стосуються переважно такого напряму антикорупційної політики, виокремленого науковцями [2], як цілеспрямована довгострокова протидія корупції на всіх рівнях шляхом забезпечення успішного виявлення корупційних дій і невідворотного покарання за них. Однак, в українських та закордонних ЗМІ нерідко з'являються публікації про відсутність розуміння між керівництвом САП та НАБУ (див. як приклад [26; 27]). Хоча у статтях, зокрема, відзначається: «Під час становлення нових силових структур конфлікти неминучі, бо перетинаються їхні межі впливу та відповідальності» [28], що підтверджується й науковцями [6; 7], проте негативний медійний дискурс викликає реакцію обурення у суспільства. Більше того відсутність наявних результатів протидії корупції створює занепокоєння суспільства та втрату довіри до держави в особі її органів, свідчить про неефективність заявленої антикорупційної політики.

Сучасними проблемами налагодження взаємодії НАБУ, САП, НАЗК, ВАС під час протидії корупційним злочинам можна вважати: недоопрацювання нормативно-правового забезпечення; струк-

турну неузгодженість між САП та НАБУ [16]; відсутність часу для відвідування курсів підвищення кваліфікації; відсутність наукових розробок із проблем організації взаємодії тощо. Дослідження інших науковців підтверджують, що значною проблемою на шляху формування та функціонування нових антикорупційних органів виявилось те, що високопосадовці, на яких поширюється сфера повноважень нових органів, хочуть зберегти свій вплив на ці процеси [29].

Важливо забезпечити розуміння між органами, які розглядатимуть корупційне правопорушення, задля налагодження ефективної роботи у формі швидкого, повного, всебічного та неупередженого досудового розслідування та судового розгляду. Виявлені проблемні моменти у взаємодії антикорупційних органів потребують відповідного реагування, зміни механізмів діяльності зазначених органів. Окрім правового унормування виявлених лакун у співпраці антикорупційних органів, взаємодія між ними може полягати у проведенні спільних заходів навчального характеру та виявленні причин та умов, які можуть зашкодити співпраці.

Висновки

Корупційні правопорушення (злочини) в Україні розглядаються новими інститутами, які утворені у 2014-2019 роках. До таких інститутів (органів) належать: НАБУ, САП, НАЗК, ВАС. Вони мають як власні повноваження, так визначені законодавством процедури взаємодії між собою.

Питання взаємодії антикорупційних органів під час розгляду кримінальних проваджень є важливим аспектом функціонування належних підрозділів та в подальшому проведення повного, швидкого, всебічного та неупередженого досудового розслідування; збирання доказів (зберігаючи їх юридичні властивості), їх правильного закріплення та притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення (злочини).

Взаємодія між органами антикорупційної діяльності в Україні на цей момент налагоджена не повною мірою, що ускладнює впровадження антикорупційної політики. Проблеми ці зумовлені як недостатнім унормуванням діяльності нових органів, так і організаційними чинниками.

Список використаних джерел

1. Камінська Н. В. Міжнародне співробітництво у сфері запобігання корупції: проблеми теорії та практики // Реалізація державної антикорупційної політики у міжнародному вимірі. 2016. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/5074> (дата доступу 14.02.2019).
2. Бусол О.Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії: автореф. ... докт.юрид.наук, спец. 12.00.08. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького, 2015. 38 с. URL: <http://idpnan.org.ua/files/busol-o.yu.-protidiya-kor-zlochinnosti-v-ukr.rtf> (дата звернення 5.02.2019).
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення 1.02.2019).
4. Радецький Р. Національне агентство з питань запобігання корупції в системі органів протидії корупції в Україні // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2017. № 1(13). С. 148-154.
5. Ростовська К. Проблемні питання взаємодії суб'єктів формування та суб'єктів реалізації державної антикорупційної політики //Правова позиція. 2018. Вип. 2. С. 80-84.
6. Харина Є. Я. Розмежування компетенції правоохоронних органів у сфері протидії корупції // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2015. № 14. Т. 2. С. 123-130.
7. Щербина Л. І. Взаємодія органів досудового слідства з оперативними підрозділами // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2015. Вип. 14(2). С. 114-116.

8. Удалова Л.Д. Кримінальна процесуальна діяльність Національного антикорупційного бюро України // Вісник Академії адвокатури України. 2015. Т. 12. № 2. С. 154-160.
9. Ярмиш О., Мельник Р. Спеціалізовані антикорупційні інституції: світовий досвід та національна модель // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2015. № 2. С. 144-155. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/6-2015/yarmysh.pdf>
10. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення 10.02.2019).
11. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 (у редакції 2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 10.02.2019).
12. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698- VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19> (дата звернення 10.02.2019).
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції: Закон України від 12.02.2015 № 198-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-19> (дата звернення 12.02.2019).
14. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 12.02.2019).
15. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 (у редакції 2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 10.02.2019).
16. Роль процесуального керівника – прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури на досудовій стадії кримінального процесу // Міжнародний фонд «Відродження». 2018 URL: http://www.irf.ua/knowledgebase/publications/rol_prokurora_sap_na_dosudoviy_stadii_kriminalnogo_protsestu/ (дата звернення 10.02.2019).
17. Конвенція Організації Об'єднаних Націй против корупції: Принята Резолюцією 58/4 Генеральної Ассамблеї от 31 октября 2003 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/corruption.shtml (дата звернення 12.02.2019).
18. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР> (дата звернення 15.02.2019).
19. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2.06.2016 №1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення 15.02.2019).
20. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 № 2447. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19> (дата звернення 15.02.2019).
21. Про призначення суддів Вищого антикорупційного суду: Указ Президента України від 11.04.2019. № 128. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1282019-26474> (дата звернення 15.04.2019).
22. Про призначення суддів Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду: Указ Президента України від 11.04.2019. № 129. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1292019-26478> (дата звернення 15.04.2019).
23. Галай А., Деркач С. Потреби професійної підготовки Спеціалізованої антикорупційної прокуратури: Експертний висновок. Київ: Антикорупційна ініціатива Європейського Союзу в Україні, 2017. 64 с.
24. Звіт з моніторингу справ НАБУ-САП у судах (березень-квітень) // Рада громадського контролю НАБУ. 2018. URL: <https://rgk-nabu.org/uk/courts/monitoring-sudiv/zvit-z-monitoringu-sprav-nabu-sap-u-sudakh> (дата звернення 21.03.2019).
25. Функція судового контролю у кримінальному процесі / Л.Д. Удалова, Д.О. Савицький, В.В. Рожнова, Т.Г. Ільєва. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 176 с.
26. САП звинувачує НАБУ в помилках під час розслідування злочинів в «оборонці» // Радіо Свобода. 2019. 3 квітня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-sap-zvynuvachuye-nabu-oboronka-rozsliduvannya/29858324.html> (дата звернення 15.04.2019).
27. Между НАБУ и САП есть недоразумение, но войной это назвать нельзя, - Новиков // 24 канал. 2018. 21 марта. URL: https://24tv.ua/ru/mezhdu_nabu_i_sap_est_nedorazumenie_no_vojnoj_jeto_nazvat_nelzja_novikov_n941599 (дата звернення 15.04.2019).
28. Савицький О. Протистояння Генпрокуратури і НАБУ: корупційна контрреволюція чи непорозуміння? // DW.com. 16.08.2016. URL: <https://p.dw.com/p/1JjF5> (дата звернення 15.04.2019).

29. Брус Т. М., Ковальов В. Г. Проблеми реалізації антикорупційної політики в Україні // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=954> (дата звернення 15.04.2019).